

มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบ จากภาวะเครียดจากเหตุการณ์รุนแรง (PTSD)*

Legal Remedies for Individuals Suffering from Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD)

¹ประภาภรณ์ โรจน์ศิริรัตน์

¹Prapaporn Rojsiriruch

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University.

¹E-mail: prapapornr@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาปัญหาและข้อจำกัดของกฎหมายแพ่งไทยในการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจ โดยเฉพาะกรณีภาวะเครียดจากเหตุการณ์รุนแรง (PTSD) ซึ่งยังไม่ปรากฏบทบัญญัติที่รองรับอย่างชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แม้มาตรา 446 จะเปิดช่องให้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่ค่าเสียหายที่มีตัวตนเงินก็ตาม งานวิจัยวิเคราะห์แนวคำพิพากษาและทฤษฎีทางกฎหมายของต่างประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และสหราชอาณาจักร เพื่อเปรียบเทียบและประเมินแนวทางการรองรับความเสียหายทางจิตใจในระบบกฎหมายต่างประเทศที่สอดคล้องกับความรู้ทางจิตเวชศาสตร์ ผลการศึกษานำไปสู่ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายของไทย เช่น การเพิ่มเติมถ้อยคำในมาตรา 446 ให้ครอบคลุมความเสียหายทางจิตใจโดยไม่ต้องมีบาดแผลทางกาย การขยายระยะเวลาสงวนสิทธิในมาตรา 444 จาก 2 ปีเป็นอย่างน้อย 3 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการวินิจฉัยอาการ ภาวะเครียดจากเหตุการณ์รุนแรง (PTSD) และการเพิ่มบทบัญญัติในมาตรา 438 เพื่อให้ศาลมีดุลพินิจในการประเมินค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายทางใจอย่างยืดหยุ่น นอกจากนี้ยังเสนอให้ส่งเสริมกลไกทางเลือกในการเยียวยา เช่น การขอโทษเชิงเยียวยาและกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เพื่อให้การเยียวยาผู้เสียหายทางใจมีความหลากหลายและเป็นธรรมยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ละเมิด, การเยียวยาทางแพ่ง, ภาวะเครียดจากเหตุการณ์รุนแรง (PTSD), ค่าสินไหมทดแทน

ABSTRACT

This research investigates the problems and limitations of Thai civil law in compensating for psychological damages, particularly in cases involving Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD). Although Section 446 of the Civil and Commercial Code allows for compensation for non-pecuniary damages, there is still no clear provision that explicitly recognizes psychological harm. The study analyzes key foreign legal precedents and theories, particularly from the United States, Australia, and the United Kingdom, to compare and assess approaches that acknowledge psychological injuries in line with psychiatric science.

* Received July 25, 2025; Revised September 19, 2025; Accepted September 24, 2025

The findings lead to recommendations for legal reform in Thailand, such as amending Section 446 to explicitly include psychological damage that may occur without physical injury; extending the period under Section 444 from two years to at least three years to align with the time needed to diagnose PTSD; and revising Section 438 to allow courts greater discretion in evaluating compensation for emotional harm. Additionally, the study proposes the promotion of alternative remedies, such as restorative apologies and restorative justice processes, to ensure that psychological harm is addressed through more diverse and just mechanisms.

Keywords: Tort, Civil Remedies, Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD), Compensation

บทนำ

PTSD (Post-Traumatic Stress Disorder) หรือภาวะเครียดจากเหตุการณ์รุนแรง เป็นภัยเงียบที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของประชากรทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทย โดยข้อมูลจากกรมสุขภาพจิตระบุว่าคนไทยอายุ 18 ปีขึ้นไปป่วยเป็น PTSD ร้อยละ 0.9 หรือประมาณ 470,000 คน (วันทยา มลลล, 2566) PTSD เกิดจากการเผชิญเหตุการณ์รุนแรงเช่น การล้วงละเมิดทางเพศ การทำร้ายร่างกาย หรือภัยพิบัติ ทำให้ผู้ป่วยมีอาการฝันร้าย หวนคิดถึงเหตุการณ์ซ้ำ หลีกเลียงสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง และมีภาวะวิตกกังวลหรือซึมเศร้า ซึ่งส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในระยะยาว แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยจะกำหนดแนวทางการเยียวยาผู้เสียหายไว้ แต่ในทางปฏิบัติยังไม่ครอบคลุมผู้ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง การกำหนดค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายทางจิตใจจึงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นความเสียหายที่มีลักษณะนามธรรม ยากต่อการคำนวณและฟื้นฟู ทำให้ศาลมักลังเลในการกำหนดค่าเสียหายและมักจำกัดการชดเชยเฉพาะความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงและวัดได้เท่านั้น

โดยในบริบทของประเทศไทยมาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายที่ได้รับ PTSD จากการละเมิดยังมีข้อจำกัดโดยเฉพาะในด้านการชดเชยความเสียหายทางแพ่งแม้ว่ากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยจะมีบทบัญญัติว่าด้วยการชดเชยค่าเสียหายจากการละเมิดซึ่งครอบคลุมถึงค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินและค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น ค่าทดแทนความทุกข์ทรมานทางจิตใจ อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวยังคงมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น การประเมินค่าเสียหายทางจิตใจที่ขาดแนวทางที่ชัดเจน กระบวนการพิจารณาคดีที่ใช้เวลานาน และภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงความยุติธรรม นอกจากนี้ตามมาตรา 446 ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดีในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดีผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความที่เสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ สิทธิเรียกร้องอันนี้ไม่โอนกันได้และไม่ตกสืบไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้วและวรรคสองบัญญัติว่า “อนึ่ง หญิงที่ต้องเสียหายเพราะผู้ใดทำผิดอาญาเป็นทุลากรรมแก่ตนก็ย่อมมีสิทธิเรียกร้องทำนองเดียวกันนี้” (ทวีป ศรีน่วม, 2568)

เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ หลายประเทศมีมาตรการทางกฎหมายที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจาก PTSD ตัวอย่างเช่นในสหรัฐอเมริกากฎหมายอเมริกาเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งด้วยหลักกฎหมายละเมิด และสามารถยื่นฟ้องร้องค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) ต่อผู้กระทำผิดได้ในสหราชอาณาจักรมีกองทุนชดเชยเหยื่ออาชญากรรม (Criminal Injuries Compensation Scheme) ที่ช่วยสนับสนุนผู้ได้รับผลกระทบโดยไม่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการพิจารณาคดีทางแพ่ง ในขณะที่ประเทศเยอรมนีมีมาตรการคุ้มครองสิทธิของเหยื่อที่ได้รับ

ผลกระทบทางจิตใจโดยกำหนดให้มีการชดเชยค่าเสียหายทางจิตใจเป็นมาตรฐานตามกฎหมาย (Schneider & Börner, 2021) ดังนั้น การศึกษามาตรการทางกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ในการเยียวยาความเสียหายจาก PTSD จะช่วยให้สามารถประเมินแนวทางที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย และสามารถเสนอแนวทางในการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้สามารถเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญในการให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อปรับปรุงระบบกฎหมายไทยให้สามารถคุ้มครองและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจาก PTSD ได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายของไทยในการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งแก่ผู้เสียหายผู้ที่ได้รับภาวะเครียดจากเหตุการณ์รุนแรง (PTSD)
2. เพื่อเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศในการเยียวยาความเสียหายผู้ที่ได้รับภาวะเครียดจากเหตุการณ์รุนแรง (PTSD)
3. เพื่อเสนอแนวทางปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในการเยียวยาผู้ที่ได้รับภาวะเครียดจากเหตุการณ์รุนแรง (PTSD)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาที่เน้นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องได้แก่ กฎหมาย ข้อบังคับคำพิพากษา รายงานวิจัย หนังสือ ตำรา และบทความทางวิชาการ เกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร/แหล่งข้อมูล ด้านเนื้อหา เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับมาตรการทางกฎหมายแพ่งในการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจ, ภาวะ PTSD, ความรับผิดชอบทางละเมิด, และการเปรียบเทียบกฎหมายในประเด็นดังกล่าวในส่วนด้านขอบเขตประเทศมุ่งเน้นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายไทย, สหรัฐอเมริกา, สหราชอาณาจักร, เยอรมนี และออสเตรเลีย ซึ่งเป็นระบบกฎหมายที่มีอิทธิพลและมีพัฒนาการที่น่าสนใจในเรื่องนี้ การวิจัยเชิงเอกสารเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาเชิงเปรียบเทียบด้านกฎหมายเนื่องจากสามารถใช้วิเคราะห์หลักกฎหมาย หลักการทางทฤษฎี และแนวทางปฏิบัติที่ใช้ในแต่ละประเทศเพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย โดยใช้ระยะเวลาตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2567 ไปจนถึง พฤษภาคม 2568 และสำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบบันทึกข้อมูลที่ออกแบบขึ้นเพื่อรวบรวมและจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้ที่ได้รับภาวะเครียดจากเหตุการณ์รุนแรง (PTSD) โดยเครื่องมือดังกล่าวครอบคลุมเนื้อหาต่อไปนี้

- 1) แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งศึกษาหลักตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาผู้ที่ได้รับภาวะเครียดจากเหตุการณ์รุนแรง (PTSD) ในประเทศไทย
- 2) มาตรการทางกฎหมายในต่างประเทศโดยดำเนินการวิเคราะห์และเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และเยอรมนี
- 3) วรรณกรรมทางวิชาการ โดยศึกษางานวิจัย บทความทางวิชาการและรายงานที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้ที่ได้รับภาวะเครียดจากเหตุการณ์รุนแรง (PTSD)

โดยข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมจะถูกวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis) ดังนี้

1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อความจากกฎหมาย ข้อบังคับ คำพิพากษา และวรรณกรรมทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และหลักการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาผู้ได้รับ ภาวะเครียดจากเหตุการณ์รุนแรง (PTSD)

2) การสังเคราะห์ข้อเสนอแนะ โดยจากการวิเคราะห์เนื้อหาและการเปรียบเทียบจะมีการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการปรับปรุงกฎหมายของไทยให้สามารถเยียวยาผู้ได้รับภาวะเครียดจากเหตุการณ์รุนแรง (PTSD) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปผลการวิจัย

1. มาตรการทางกฎหมายของไทยในการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งแก่ผู้เสียหายผู้ที่ได้รับ ภาวะเครียดจากเหตุการณ์รุนแรง (PTSD)

การเยียวยาความเสียหายทางจิตใจยังคงอยู่ภายใต้กรอบที่ค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะในกรณีของ ภาวะเครียดหลังเหตุการณ์รุนแรง (PTSD) ซึ่งไม่เพียงส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของผู้เสียหาย โดยตรงเท่านั้น หากแต่ยังส่งผลกระทบต่อผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์ดังกล่าว แต่กลับไม่สามารถเข้าถึงสิทธิในการ เรียกค่าสินไหมทดแทนได้ เนื่องจากข้อจำกัดตามกฎหมาย ภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหาย และวิธีการในการ เยียวยา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 เป็นบทบัญญัติหลักที่ศาลไทยใช้ในการพิจารณา การชดเชยค่าเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น ความเจ็บปวดทางใจ ความตกใจ หรือความเสื่อมเสียทางอนามัยและ เสรีภาพ อย่างไรก็ตาม ศาลไทยมักตีความคำว่า “อนามัย” ในมาตราดังกล่าวอย่างเคร่งครัดว่าหมายถึงสภาพ ทางกาย ทำให้ในหลายกรณีผู้เสียหายประสบภาวะเครียดหลังเหตุการณ์รุนแรง (PTSD) แต่ไม่มีบาดแผลทาง กายกลับไม่ได้รับการเยียวยา

นอกจากนี้ แม้จะมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4404/2564 ซึ่งเปิดทางให้ผู้เสียหายสามารถเรียกค่า สินไหมทดแทนจากความตกใจกลัวได้โดยไม่ต้องปรากฏบาดแผลทางกาย แต่คำพิพากษานี้ยังไม่สามารถสร้าง บรรทัดฐานที่ชัดเจนในการพิจารณาคดีได้ เพราะยังไม่มีหลักเกณฑ์กลางที่ใช้ในการประเมินการชดเชยความเสียหายทางจิตใจในแต่ละกรณี ในระดับข้อเสนอเชิงกฎหมาย มีนักวิจัยเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมาย เช่น งานของกนกพร ศิริรักษ์ (2566) ที่เสนอให้เพิ่มมาตรา 446/1 เพื่อรองรับการเรียกร้องของ “ผู้เสียหายโดย อ้อม” ซึ่งอาจเป็นคู่สมรส บุตร หรือญาติใกล้ชิดที่ได้รับความทุกข์ทรมานทางใจจากเหตุการณ์โดยตรง หากมี คุณสมบัติ เช่น มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีสุขภาพจิตดีมาก่อน และอยู่ในเหตุการณ์ หรือรับรู้เหตุการณ์โดยทันที การบัญญัติเช่นนี้จะช่วยลดภาระการพิสูจน์ และขยายหลักแห่งความยุติธรรมให้สอดคล้องกับสภาพความเสียหายจริงการยอมรับความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านจิตเวช และการจัดทำแนวทางกลางในการประเมินค่า สินไหมทดแทน เช่น การแบ่งระดับของ PTSD ตามแบบจำลองของศาลอังกฤษ ก็เป็นอีกหนึ่งมาตรการที่ สามารถนำมาปรับใช้กับระบบกฎหมายไทยเพื่อสร้างความเป็นธรรมที่เท่าเทียมยิ่งขึ้น

ท้ายที่สุด หากจะให้การเยียวยาความเสียหายทางแพ่งแก่ผู้เผชิญภาวะเครียดหลังเหตุการณ์รุนแรง (PTSD) มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จำเป็นต้องส่งเสริมกลไกการเยียวยานอกศาลควบคู่กันไป เช่น การไกล่เกลี่ย การขอโทษอย่างจริงใจ หรือกระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์ (Restorative Justice) ที่เน้นการฟื้นฟู ความสัมพันธ์และความรู้สึกของผู้เสียหาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเยียวยาที่มีได้จำกัดเพียงแต่ในศาล แต่ ขยายไปถึงการฟื้นฟูศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างรอบด้าน

2. มาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศในการเยียวยาความเสียหายผู้ที่ได้รับภาวะเครียดจากเหตุการณ์รุนแรง (PTSD)

ในระบบกฎหมายของหลายประเทศ ได้มีการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อรองรับการเรียกร้องค่าเสียหายจากผลกระทบทางจิตใจ โดยเฉพาะในกรณีผู้ได้รับผลกระทบจาก PTSD ซึ่งแม้จะมองไม่เห็นบาดแผลทางร่างกาย แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเกิดขึ้นต่อจิตใจและส่งผลกระทบยาวนานต่อคุณภาพชีวิตของผู้เสียหาย การเยียวยาความเสียหายประเภทนี้จึงได้รับความสนใจมากขึ้นในระดับนานาชาติ ทั้งในแง่ของกฎหมายลายลักษณ์อักษร แนวคำพิพากษา ตลอดจนมาตรการเชิงสังคมและจิตวิทยา

ในระบบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายรับรองสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายจากผลกระทบทางจิตใจด้วยฐานของกฎหมายละเมิดนั้นแยกเป็นสองกรณีได้แก่ Intentional Infliction of Emotional Distress (IIED) และ Negligent Infliction of Emotional Distress (NIED) โดย IIED ใช้ในกรณีที่จำเลยกระทำโดยจงใจและรุนแรงมาก เช่น คดี *Jordan v. McKenna* ที่ศาลสูงรัฐมิสซิสซิปปีตัดสินให้โจทก์ได้รับค่าเสียหายจากความเสียหายทางจิตใจอันเกิดจากการล่วงละเมิดทางเพศ พร้อมค่าเสียหายเชิงลงโทษ การฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายของผู้ที่ได้รับผลกระทบจาก PTSD (JUSTIA., 2025) ความเสียหายทางจิตใจที่อยู่ภายใต้ฐานความผิดเรื่อง Emotional Distress หรือ Mental Anguish ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในคดีความละเมิดหลากหลายประเภท เช่น คดีความรุนแรงทางเพศ คดีทรมานปฏิบัติ หรือคดีที่เหยื่อมิใช่ผู้ได้รับความเสียหายทางร่างกายโดยตรง แต่เป็นผู้ที่ “เห็นเหตุการณ์” แล้วเกิดอาการทางจิตใจภายหลัง

หนึ่งในแนวทางสำคัญที่ใช้ในการพิสูจน์ความเสียหายทางจิตใจจากภาวะเครียดหลังเหตุการณ์รุนแรง (PTSD) คือการอาศัยพยานผู้เชี่ยวชาญด้านจิตเวชซึ่งไม่เพียงแต่ต้องวินิจฉัยโรคเท่านั้น แต่ยังต้องอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับอาการของผู้เสียหายให้ศาลเข้าใจอย่างชัดเจน นอกจากนี้ การบันทึกอาการรายวัน (Journaling) ของผู้เสียหายก็ถือเป็นพยานหลักฐานสำคัญที่ช่วยยืนยันผลกระทบต่อชีวิตประจำวันและสภาวะจิตใจ เช่น ความหวาดกลัวซ้ำซาก การนอนไม่หลับ การหลีกเลี่ยงสถานที่หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ รวมถึงการสูญเสียความสามารถในการทำงานหรือเข้าสังคม กฎหมายของแต่ละรัฐในสหรัฐอเมริกายังมีความแตกต่างกันในเรื่องของระดับพยานหลักฐานที่ยอมรับได้ บางรัฐอนุญาตให้ผู้เชี่ยวชาญแสดง “Ultimate Opinion” ว่าเป็นผู้ได้รับผลกระทบจาก PTSD จริงและเชื่อมโยงกับเหตุการณ์โดยตรง ในขณะที่บางรัฐให้อำนาจการวินิจฉัยสุดท้ายไว้แก่ผู้พิพากษาหรือคณะลูกขุนขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี

คำพิพากษาในคดี *Campbell v. Animal Quarantine Station* ของศาลสูงรัฐฮาวาย นับเป็นพัฒนาการสำคัญของกฎหมายแพ่งในสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับการรับรองสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจ (Emotional Distress Damages) จากการสูญเสียสัตว์เลี้ยง ซึ่งแม้ในทางกฎหมายจะถือว่าเป็น “ทรัพย์สิน” แต่ในทางความรู้สึกของเจ้าของ สัตว์เลี้ยงกลับมีสถานะเสมือนสมาชิกในครอบครัว และการสูญเสียดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบทางจิตใจ ในคดีนี้ ครอบครัว Campbell ได้รับความเสียหายทางใจอย่างรุนแรงจากการที่ “Princess” สุนัขซึ่งครอบครัว Campbell เลี้ยงดูมาเป็นเวลา 9 ปีเสียชีวิตในความดูแลของสถานกักกันสัตว์ของรัฐฮาวาย (Animal Quarantine Station) อันเนื่องจากการขนส่งที่ขาดความระมัดระวังในอุณหภูมิสูงโดยไม่มีการระบายอากาศที่เหมาะสม ศาลชั้นต้นตัดสินให้หน่วยงานของรัฐรับผิดชอบจากความประมาทเลินเล่อ และชดเชยค่าเสียหายทางจิตใจจำนวน 1,000 ดอลลาร์สหรัฐ แก่ครอบครัวผู้เสียหาย แม้ว่าโจทก์จะไม่ได้พบเห็นเหตุการณ์โดยตรง หรือไม่มีหลักฐานทางการแพทย์ที่ยืนยันความเสียหายทางจิตใจ ศาลสูงของรัฐฮาวายวางแนวคำวินิจฉัยโดยอิงหลักการที่วางไว้ก่อนหน้าในคดี *Rodrigues v. State* และ *Leong v. Takasaki* ซึ่งรับรองว่าความเสียหายทางจิตใจสามารถเรียกร้องได้แม้ไม่มีอาการทางกายปรากฏ และไม่จำเป็นต้องเป็นพยานหรือผู้ที่ประสบกับเหตุการณ์โดยตรง ศาลใช้มาตรฐาน “วิญญูชน” (Reasonable

Person Standard) ในการตัดสิน โดยพิจารณาว่าหากวิญญูชนต้องประสบเหตุการณ์เช่นเดียวกันกับโจทก์ จะสามารถรับมือกับความทุกข์นั้นได้หรือไม่ หากไม่สามารถรับมือได้ ย่อมถือเป็นความเสียหายต่อจิตใจอย่างรุนแรง (Serious Emotional Distress) ที่มีสิทธิได้รับการเยียวยา ศาลยังวินิจฉัยอีกว่า การพิสูจน์ความเสียหายต่อจิตใจไม่จำเป็นต้องมีพยานผู้เชี่ยวชาญเสมอไป แต่สามารถใช้คำให้การของผู้เสียหายเองเป็นหลักฐานได้ หากศาลหรือคณะลูกขุนเห็นว่าความเจ็บปวดนั้นมีความรุนแรงและเกิดขึ้นต่อโจทก์ผู้เสียหายจริง นอกจากนี้ การที่ศาลตัดสินให้ค่าเสียหายในจำนวนเล็กน้อย ยังสะท้อนว่าศาลได้ใช้ดุลพินิจอย่างระมัดระวัง และจำกัดความรับผิดชอบได้อย่างเหมาะสม (JUSTIA, 2025)

นอกจากนี้ คดี Campbell ยังเน้นย้ำว่าการก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้อื่นโดยประมาทเล็กน้อย โดยเฉพาะในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นมีคุณค่าทางจิตใจกับเจ้าของ อาจก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งแตกต่างจากแนวทางดั้งเดิมของกฎหมายแพ่งในหลายเขตอำนาจที่จำกัดการชดเชยเฉพาะต่อทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจเท่านั้น

ระบบกฎหมายแพ่งเยอรมนี (BGB) ได้ยอมรับการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจในลักษณะ Schockschaden หรือ “ความเสียหายจากภาวะช็อก” ซึ่งเป็นผลกระทบจากเหตุการณ์เฉียบพลันที่สร้างความบอบช้ำทางจิตใจอย่างรุนแรง เช่น การเห็นบุคคลอันเป็นที่รักเสียชีวิตอย่างฉับพลัน บทบัญญัติหลักที่เกี่ยวข้องคือ มาตรา 823 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (BGB) ซึ่งรับรองสิทธิในการฟ้องเรียกค่าสินไหมจากความเสียหายทางกายหรือจิตใจที่สามารถวินิจฉัยได้ทางการแพทย์

คำพิพากษาศาลสูงเยอรมนี (BGH) เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2019 (VI ZR 299/17) ได้นำหลัก Schockschaden ไปใช้กับกรณีความผิดพลาดทางการแพทย์โดยศาลตัดสินว่า ผู้ที่ได้รับผลกระทบทางจิตใจอย่างรุนแรงจากการดูแลรักษาที่ผิดพลาดของบุคคลใกล้ชิด เช่น บิดา มารดา หรือ คู่สมรส มีสิทธิได้รับการชดเชย แม้ตนเองจะไม่ได้รับบาดเจ็บทางร่างกายก็ตาม หากอาการที่เกิดขึ้น เช่น ผู้ที่ได้รับผลกระทบจาก PTSD มีความรุนแรงถึงระดับ “pathologisch fassbar” หรือสามารถตรวจสอบได้โดยผู้เชี่ยวชาญทางจิตเวช ก็เพียงพอต่อการรับรองสิทธิเรียกค่าสินไหมตามกฎหมาย (BGH, 2020)

ประเทศออสเตรเลียยอมรับให้ผู้เสียหายเรียกร้องค่าเสียหายจากภาวะทางจิตใจ เช่น ภาวะเครียดหลังเหตุการณ์รุนแรง (PTSD) หรือ Emotional Distress ได้แม้ไม่มีบาดแผลทางกาย หากสามารถพิสูจน์ว่าเกิดจากการละเมิดและอยู่ในขอบเขตของโรคทางจิตเวชที่ได้รับการยอมรับ กฎหมายของรัฐนิวเซาท์เวลส์ เช่น Civil Liability Act 2002 (NSW) มาตรา 31 กำหนดว่าผู้เสียหายต้องแสดงหลักฐานทางการแพทย์ว่าอาการนั้นรุนแรงและมีความสัมพันธ์กับเหตุละเมิด (Civil Liability Act 2002 (NSW), s 31) คดี Tame v NSW; Annetts v Australian Stations Pty Ltd [2002] HCA 35 ยืนยันว่าผู้ที่ได้รับผลกระทบทางจิตใจสามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้ หากความเสียหายอยู่ในวิสัยที่จำเลยควรคาดการณ์ได้และมีหน้าที่ระมัดระวัง (Duty of Care) ต่อผู้เสียหาย (Dietrich, J., 2003).

นอกจากการเยียวยาผ่านกระบวนการศาลแล้ว หลายประเทศยังให้ความสำคัญกับการเยียวยาทางเลือก (Alternative Remedies) เช่น การใช้กฎหมายขอโทษ (Apology Law) ที่กำหนดให้คำขอโทษที่แสดงออกอย่างจริงใจไม่ถือเป็นการยอมรับผิดตามกฎหมาย เช่นในประเทศแคนาดาและออสเตรเลียหรือการนำ กระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์ (Restorative Justice) มาใช้ในกรณีที่ผู้กระทำและผู้เสียหายต้องการเยียวยาความสัมพันธ์ และสร้างความเข้าใจร่วมกันโดยไม่เน้นเรื่องการลงโทษแต่มุ่งเน้นการฟื้นฟูและการอำนวยความสะดวกผ่านกระบวนการเยียวยาทางจิตใจ (Carroll, 2013)

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมาย

ประเด็นเปรียบเทียบ	ประเทศไทย	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	เยอรมนี	ออสเตรเลีย
หลักกฎหมายสำคัญ	ป.พ.พ. มาตรา 446 (ค่าเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัย)	กฎหมายละเมิด (Tort Law): IIED (จงใจ) & NIED (ประมาท)	Common Law: หลักการคาดการณ์ได้ (Foreseeability) และความใกล้ชิด (Proximity)	ประมวลกฎหมายแพ่ง (BGB) มาตรา 823, หลัก Schockschaden (ความเสียหายจากภาวะช็อก)	Civil Liability Act 2002 (NSW) และหลัก Common Law
การยอมรับความเสียหายทางจิตใจ	ยังไม่ชัดเจน มักตีความ "อนามัย" ว่าเป็นความเสียหายทางกาย แม้มี ฎ. 4404/2564 แต่ยังไม่เป็นบรรทัดฐาน	ยอมรับชัดเจน ว่าเป็นความเสียหายที่ฟ้องร้องได้ โดยตรง แม้ไม่มีบาดแผลทางกาย	ยอมรับ โดยแยกผู้เสียหายโดยตรง และโดยอ้อม มีเกณฑ์การพิสูจน์ที่ชัดเจน	ยอมรับความเสียหายจากภาวะช็อก (Schockschaden) หากอาการรุนแรงและวินิจฉัยทางการแพทย์ได้	ยอมรับ หากพิสูจน์ได้ว่าอาการรุนแรงและเป็นโรคทางจิตเวชที่ได้รับการยอมรับ
ผู้เสียหายโดยอ้อม (เช่น ญาติ)	โดยหลักยังไม่สามารถเรียกร้องได้ มีเพียงข้อเสนอให้เพิ่ม ม.446/1	ฟ้องได้ในบางกรณี (NIED) หากมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและอยู่ในเหตุการณ์ หรือรับรู้ทันที (Dillon v. Legg)	ฟ้องได้ แต่ต้องเข้าหลักเกณฑ์ที่เข้มงวดเรื่องความใกล้ชิด (Proximity)	ฟ้องได้ หากได้รับผลกระทบทางจิตจากรุนแรงจากการที่บุคคลใกล้ชิดบาดเจ็บหรือเสียชีวิต	ฟ้องได้ หากจำเลยควรคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดความเสียหายทางจิตใจ (Tame v NSW)
ภาระการพิสูจน์	พิสูจน์ยากหากไม่มีบาดแผลทางกาย ต้องอาศัยดุลพินิจศาลสูง	ใช้ความเห็นผู้เชี่ยวชาญด้านจิตเวช, บันทึกอาการรายวัน (Journaling), คำให้การพยานบุคคล	ต้องพิสูจน์ว่าเป็นอาการทางจิตเวชที่ยอมรับได้ และมีความเชื่อมโยงกับเหตุการณ์	ต้องพิสูจน์ว่าอาการมีความรุนแรงถึงระดับที่ตรวจสอบได้ทางการแพทย์ (pathologisch fassbar)	ต้องมีหลักฐานทางการแพทย์ ยืนยันว่าอาการรุนแรงและเข้าเกณฑ์ตามกฎหมาย
แนวทางการประเมินค่าเสียหาย	ไม่มีหลักเกณฑ์กลางที่ชัดเจน ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลในแต่ละคดี	พิจารณาจากผลกระทบต่อการใช้ชีวิต การสูญเสียรายได้ และค่ารักษาพยาบาล	มีแนวทาง Judicial College Guidelines เพื่อประเมินค่าสินไหมทดแทนตามระดับความรุนแรงของ PTSD	พิจารณาตามความรุนแรงของอาการและผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นรายกรณี	ประเมินจากความรุนแรงของอาการและผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้เสียหาย

ประเด็นเปรียบเทียบ	ประเทศไทย	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	เยอรมนี	ออสเตรเลีย
การเยียวยา นอกศาล	มีข้อเสนอให้ ส่งเสริมการไกล่ เกลี่ย และ กระบวนการ ยุติธรรมเชิง สมานฉันท์	มีการไกล่ เกลี่ย แต่ กระบวนการ ศาลเป็นหลัก	มีการไกล่เกลี่ยและ กระบวนการ ยุติธรรมเชิง สมานฉันท์	มีการไกล่เกลี่ย	ส่งเสริมการใช้ กฎหมายขอโทษ (Apology Law) และยุติธรรมเชิง สมานฉันท์

3. ปัญหาของมาตรการทางกฎหมายของไทยในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะ PTSD และข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายในประเทศไทย

3.1 ปัญหาของมาตรการทางกฎหมายของไทยในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะ PTSD

1) กฎหมายไทยโดยเฉพาะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 และ 446 ยังไม่มีการแยกประเภทของ "ความเสียหายทางจิตใจ" ออกจากความเสียหายทางกายอย่างชัดเจน การเยียวยาจึงขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลเป็นหลักและผู้เสียหายที่ไม่มีบาดแผลทางกายมักถูกมองว่าไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้อย่างสมเหตุสมผล

2) เกณฑ์การพิสูจน์ความเสียหายในคดีที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายทางจิตใจ มักอิงอยู่บนหลักการ “ความคาดหมายได้” (Foreseeability) และ “ความสัมพันธ์ระหว่างการทำกระทำและผล” (Causation) ซึ่งในทางจิตวิทยานั้น ความเสียหายทางใจหลายประเภทอาจไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยหลักฐานที่เป็นรูปธรรมตามที่กฎหมายไทยกำหนด ส่งผลให้ผู้เสียหาย โดยเฉพาะในกรณีของผู้เสียหายโดยอ้อม เช่น คู่สมรส บุตร หรือผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์และได้รับผลกระทบทางจิตใจอย่างรุนแรง แต่ไม่มีบาดแผลทางกาย ต้องแบกรับภาระการพิสูจน์ที่เกินสมควร และยากต่อการเข้าถึงสิทธิในการเยียวยา

3) กฎหมายไทยยังขาดกลไกการเยียวยาทางเลือก เช่น การขอโทษอย่างเป็นทางการ หรือการเยียวยาเชิงสมานฉันท์ (Restorative Healing) ที่ช่วยฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้เสียหายโดยไม่ต้องผ่านการพิสูจน์ในศาลอย่างเข้มงวด การเยียวยาจึงเป็นการเยียวยาด้วยตัวเงินเป็นหลัก แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์การเยียวยาในมิติความสัมพันธ์ ความรู้สึกผิดชอบ หรือการคืนศักดิ์ศรีแก่ผู้เสียหาย

3.2 แนวทางจากต่างประเทศ

ในระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ความเสียหายจากอาการบาดเจ็บทางจิตใจถือเป็นความเสียหายทางละเมิดที่สามารถฟ้องร้องได้ โดยแบ่งเป็นสองประเภทหลัก ได้แก่ การกระทำโดยจงใจ (Intentional Infliction of Emotional Distress (IIED)) ซึ่งฟ้องได้เมื่อมีการกระทำละเมิดโดยจงใจและรุนแรง เช่น คดี State Rubbish Collectors Ass'n v. Siliznoff (1952) ที่ศาลยอมรับคำฟ้องของผู้ถูกข่มขู่จนเกิดอาการทางจิต แม้ไม่มีบาดแผลทางกาย และการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ (Negligent Infliction of Emotional Distress (NIED)) เช่น คดี Dillon v. Legg (1968) ที่แม่เห็นลูกถูกรถชนและเกิดความทุกข์ทางใจ ศาลอนุญาตให้ฟ้องได้แม้แม่ไม่ได้รับบาดเจ็บเองโดยตรง โดยให้ความสำคัญกับความใกล้ชิดของความสัมพันธ์และการรับรู้เหตุการณ์โดยตรง ปัจจุบันในกฎหมายอเมริกันยังยอมรับการฟ้องร้องในกรณีผู้ได้รับผลกระทบจาก PTSD หรือ ความเสียหายทางจิตใจที่ไม่มีบาดแผลทางกาย (JUSTIA, 2025) เช่น คดี Jordan v. McKenna (1990) และ Tea v. Ramsey County (2022) ที่ศาลรับฟังคำฟ้องของผู้เสียหายโดยอิงจากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ ศาลมักพิจารณาจากหลักฐานสำคัญ ได้แก่ ไปรับรองแพทย์

บันทึกอาการส่วนตัว (Journaling) คำให้การจากคนใกล้ชิด และพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง เช่น การนอนไม่หลับ หรือการหลีกเลี่ยงสังคม

ในสหราชอาณาจักร ศาลกำหนดหลักเกณฑ์การพิสูจน์สำหรับผู้เสียหายโดยตรงและผู้เสียหายทางอ้อมอย่างชัดเจน โดยเน้นหลัก Foreseeability และ proximity และศาลให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของจิตใจระหว่างเหตุการณ์กับผู้เสียหาย และได้จัดทำ Judicial College Guidelines เพื่อประเมินระดับความรุนแรงของผู้ที่ได้รับผลกระทบจาก PTSD เป็นแนวทางในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน

ในเยอรมนี คดี BGH NJW 2015, 1451 วางหลักการรองรับความเสียหายจาก Shock Damages หรือ Schockschaden ซึ่งเกิดจากเหตุการณ์เฉียบพลัน เช่น การสูญเสียคนใกล้ชิด โดยผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องมีบาดแผลทางกาย แต่ต้องพิสูจน์ว่าความเจ็บปวดทางใจนั้นเป็นผลโดยตรงและมีระดับความรุนแรงตามหลักการแพทย์

ในออสเตรเลีย กฎหมายของแต่ละรัฐ เช่นในรัฐนิวเซาท์เวลส์ (Civil Liability Act 2002 มาตรา 31) กำหนดว่าผู้เสียหายจากความบอบช้ำทางจิตใจต้องพิสูจน์อาการที่รุนแรงและมีลักษณะตรงตามเกณฑ์ทางการแพทย์ โดยในคดี Tame v NSW; Annetts v Australian Stations Pty Ltd ศาลสูงสุดแห่งออสเตรเลียรับฟังคำฟ้องของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเครียดหลังเหตุการณ์รุนแรง (PTSD) แม้ไม่มีบาดแผลทางกาย

นอกจากการเยียวยาผ่านกระบวนการศาลแล้ว หลายประเทศยังส่งเสริมการเยียวยาทางเลือก เช่น กฎหมายขอโทษ (Apology Law) ที่กำหนดให้คำขอโทษไม่ถือเป็นการยอมรับผิดทางกฎหมาย เช่นในแคนาดา ออสเตรเลีย และสกอตแลนด์ ซึ่งมี Apologies (Scotland) Act 2016 ที่ระบุชัดว่า “คำขอโทษไม่สามารถใช้เป็นหลักฐานในคดีแพ่ง” เพื่อเปิดทางให้เกิดการแสดงความรู้สึกผิดโดยไม่ต้องกลัวถูกดำเนินคดีในมุมมองของสิทธิมนุษยชน องค์การสหประชาชาติได้วางหลักการใน Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation ที่สนับสนุนให้รัฐจัดให้มีการเยียวยาทางเลือก เช่น การฟื้นฟูทางจิตใจ (Rehabilitation) การยอมรับอย่างเป็นทางการ (Acknowledgement) และการรับรองการไม่ให้เกิดซ้ำอีก (Guarantees of Non-Repetition)

อธิปรายผลการวิจัย

อธิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า มาตรการทางกฎหมายแพ่งของไทยในการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจจากภาวะเครียดหลังเหตุการณ์รุนแรง (PTSD) ยังมีข้อจำกัดสำคัญ แม้มาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เปิดช่องให้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่มีใช้ตัวเงินได้ แต่การตีความคำว่า “อนามัย” มักจำกัดอยู่ที่สภาพทางกาย ส่งผลให้กรณีของผู้เสียหายมีเพียงความเสียหายทางจิตใจโดยไม่มีบาดแผลทางกายไม่ได้รับการเยียวยาอย่างเต็มที่

แม้จะมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4404/2564 ซึ่งยอมรับค่าสินไหมจากความตกใจกลัวโดยไม่มีบาดแผลทางกาย แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์กลาง (Judicial Guidelines) ทำให้การใช้ดุลพินิจของศาลขาดความสม่ำเสมอ อีกทั้งกฎหมายไทยยังไม่รองรับสิทธิของผู้เสียหายโดยอ้อม (Secondary Victims) แตกต่างจากหลายประเทศที่ยอมรับหลัก “Nervous Shock” สำหรับบุคคลใกล้ชิดที่ได้รับผลกระทบทางจิตใจรุนแรง การพิสูจน์ในคดีลักษณะนี้ยังพึ่งพาลักษณะเชิงกายภาพเป็นหลัก ทำให้ผู้เสียหายที่มีเพียงพยานหลักฐานทางจิตเวชประสบอุปสรรค นอกจากนี้ อายุความสองปีตามมาตรา 444 ไม่สอดคล้องกับลักษณะของ PTSD ที่มีมีการแสดงอาการล่าช้าข้อค้นพบเหล่านี้สะท้อนว่ากฎหมายแพ่งไทยยังให้ความสำคัญกับความเสียหายเชิง

กายภาพมากกว่าความเสียหายทางจิตใจ และจำเป็นต้องปรับปรุงทั้งบทบัญญัติและแนววินิจฉัยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและองค์ความรู้ทางจิตเวชสมัยใหม่

อภิปรายผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศพบว่า ระบบคอมมอนลอว์ เช่น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และออสเตรเลีย ได้พัฒนากฎหมายการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจจากภาวะเครียดหลังเหตุการณ์รุนแรง (PTSD) อย่างเป็นระบบมากกว่ากฎหมายแพ่งของไทย โดยกำหนดหลักเกณฑ์เฉพาะสำหรับค่าเสียหายทางจิตใจ ยอมรับสิทธิของผู้เสียหายโดยอ้อม (Secondary Victims) และใช้พยานหลักฐานทางจิตเวชศาสตร์เป็นองค์ประกอบสำคัญ

ในสหรัฐอเมริกา กฎหมายละเมิดแยกความรับผิดชอบเป็น Intentional และ Negligent Infliction of Emotional Distress ศาลให้ความสำคัญกับความเชื่อมโยงระหว่างเหตุละเมิดกับอาการ PTSD ผ่านพยานผู้เชี่ยวชาญและบันทึกอาการคดี *Dillon v. Legg* และ *Jordan v. McKenna* แสดงให้เห็นการรับรองความเสียหายทางจิตใจแม้ไม่มีบาดแผลทางกาย ขณะที่สหราชอาณาจักรใช้หลัก “Nervous Shock” และ Judicial College Guidelines เพื่อประเมินระดับ PTSD และกำหนดค่าสินไหม ส่วนเยอรมนียอมรับหลัก “Schockschaden” ตามมาตรา 823 BGB เพื่อเยียวยาความเสียหายทางใจที่ตรวจสอบได้ทางการแพทย์แม้ปราศจากบาดแผล เช่น คดี BGH VI ZR 299/17

ออสเตรเลีย โดยเฉพาะ Civil Liability Act 2002 (NSW) มาตรา 31 ยอมรับการฟ้องเรียกค่าเสียหาย PTSD แม้ไม่มีบาดแผล หากอยู่ในวิสัยที่จำเลยควรคาดหมาย คดี *Tame v. NSW; Annetts v. Australian Stations Pty Ltd* เป็นแนวคำพิพากษาสำคัญ นอกจากนี้ หลายประเทศยังใช้กลไกเยียวยาทางเลือก เช่น Apology Law และ Restorative Justice เพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจควบคู่กับกระบวนการศาล เมื่อเทียบกับไทย พบความแตกต่างระหว่างระบบ Civil Law ที่เน้นความเสียหายเชิงกายภาพกับ Common Law ที่ยึดหยุ่นตามคำพิพากษาและองค์ความรู้จิตเวชศาสตร์ ข้อค้นพบนี้สะท้อนถึงความจำเป็นที่กฎหมายแพ่งไทยควรปรับใช้แนวทางการยอมรับความเสียหายทางจิตใจและสิทธิผู้เสียหายโดยอ้อมตามมาตรฐานสากล

อภิปรายผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ระบบกฎหมายแพ่งของไทยจำเป็นต้องปรับปรุงมาตรการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจจากภาวะเครียดหลังเหตุการณ์รุนแรง (PTSD) ในสามด้านหลัก ได้แก่

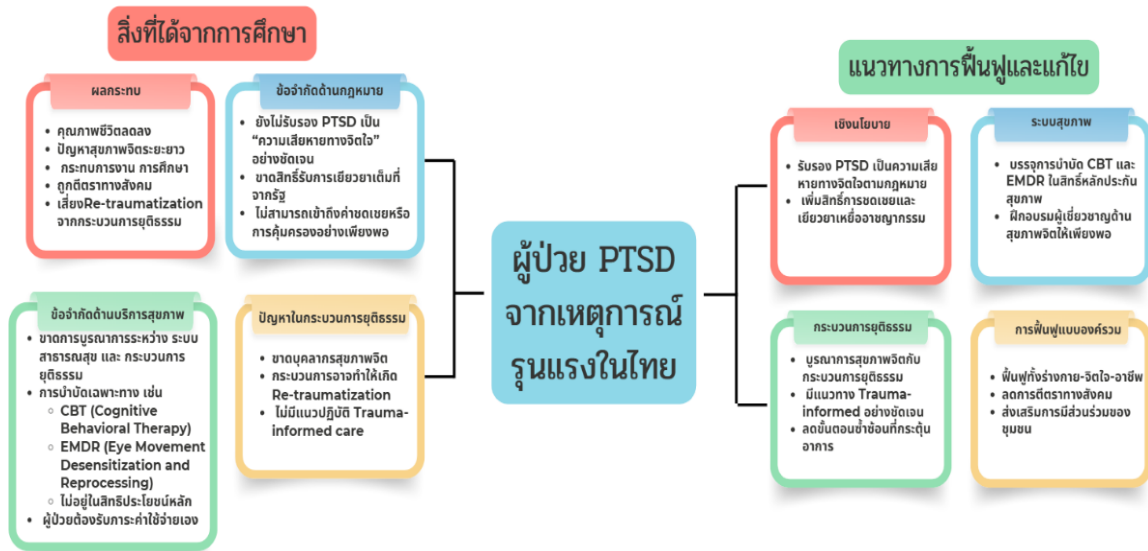
1) การแก้ไขบทบัญญัติกฎหมาย ควรปรับมาตรา 446 ให้ครอบคลุมความเสียหายทางจิตใจที่เกิดขึ้นแม้ไม่มีบาดแผลทางกาย และรองรับสิทธิของผู้เสียหายโดยอ้อม พร้อมทั้งขยายอายุความมาตรา 444 เป็นอย่างน้อยสามปี และปรับมาตรา 438 เพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจประเมินค่าสินไหมทางจิตใจโดยไม่ผูกติดกับหลักฐานทางกายภาพเพียงอย่างเดียว

2) การสร้างแนวทางกลางสำหรับศาล จัดทำ Judicial Guidelines สำหรับการพิสูจน์และประเมินค่าเสียหาย โดยอาศัยองค์ความรู้ทางจิตเวช เช่น ใบรับรองแพทย์ รายงานผู้เชี่ยวชาญ หรือบันทึกอาการ เพื่อสร้างมาตรฐานที่ชัดเจนและลดความไม่แน่นอนในการใช้ดุลพินิจ

3) การส่งเสริมกลไกเยียวยาทางเลือก พัฒนากฎหมายว่าด้วยการขอโทษ (Apology Law) และบูรณาการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เพื่อสร้างพื้นที่เยียวยาทางจิตใจและฟื้นฟูความสัมพันธ์ควบคู่กับการชดเชยที่คำนวณเป็นตัวเงิน

ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่าการปรับปรุงกฎหมายเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ แต่ต้องใช้แนวทางบูรณาการระหว่างบทบัญญัติ แนวปฏิบัติของศาล และกลไกทางเลือก เพื่อให้การเยียวยาผู้เสียหายจาก PTSD สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและตอบสนองความเสียหายทางจิตใจอย่างแท้จริง

องค์ความรู้จากการวิจัย

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ปัจจุบันกฎหมายไทยโดยเฉพาะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังไม่มีบทบัญญัติที่ระบุชัดเจนว่าความเสียหายทางจิตใจที่ไม่มีบาดแผลทางกาย (Pure Psychiatric Harm) เป็นความเสียหายที่สามารถเรียกร้องได้โดยไม่ต้องพิสูจน์อาการทางร่างกายร่วมด้วยแม้มาตรา 446 จะเปิดช่องให้ผู้เสียหายเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน “เพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน” เช่น ความเจ็บปวด เสียชื่อเสียง หรือความทุกข์ทรมาน แต่แนวคำพิพากษาไทยในอดีตยังตีความอย่างจำกัด และยังไม่แน่นอนว่าภาวะเครียดหลังเหตุการณ์รุนแรง (PTSD) หรือ trauma ทางใจที่ไม่ปรากฏบาดแผลจะสามารถเรียกค่าสินไหมได้หรือไม่เพื่อให้การเยียวยาความเสียหายทางจิตใจจากภาวะเครียดหลังเหตุการณ์รุนแรง (PTSD) ในประเทศไทยมีความเป็นธรรมและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ผู้เขียนขอเสนอแนวทางดังนี้

1) ปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 446 โดยควรระบุให้ชัดเจนว่า ความเสียหายทางจิตใจที่ไม่มีอาการทางกายก็สามารถเรียกค่าสินไหมได้ เช่น เพิ่มข้อความว่า “รวมถึงความเสียหายทางจิตใจที่ร้ายแรงซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยปราศจากอาการบาดเจ็บทางกาย” เพื่อรองรับกรณีภาวะเครียดหลังเหตุการณ์รุนแรง (PTSD) หรือภาวะซึมเศร้าจากเหตุละเมิดที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหายอย่างรุนแรง และควรมีการรับรองสิทธิของ “ผู้เสียหายโดยอ้อม”

2) ควรเพิ่มวรรคท้ายในมาตรา 438 ที่กำหนดให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจประเมินค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายทางจิตใจ โดยไม่ผูกติดกับหลักฐานทางกายภาพ แต่พิจารณาจากพฤติการณ์แห่งคดีและความร้ายแรงของเหตุละเมิด ความสัมพันธ์กับผู้ถูกละเมิด และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางจิตเวช

3) ควรมีแนวปฏิบัติศาล (Judicial Guidelines) ที่ระบุพยานหลักฐานที่สามารถใช้ยืนยันอาการทางใจ เช่น ใบรับรองแพทย์ รายงานจิตแพทย์ การบันทึกอาการ (Journaling) หรือคำให้การจากญาติผู้ดูแลมีส่งเสริมการใช้กลไกทางเลือก เช่น การขอโทษ การฟื้นฟูสภาพจิตใจ และกระบวนการสมานฉันท์ เพื่อให้

ผู้เสียหายมีช่องทางที่หลากหลาย ไม่จำกัดเฉพาะการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่งเท่านั้นตรากฎหมายหรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการขอโทษเชิงเยียวยา (Apology Law) เช่นเดียวกับกฎหมายในประเทศแคนาดาและออสเตรเลีย ที่บัญญัติว่า “คำขอโทษอย่างจริงใจ” ไม่ถือเป็นการยอมรับผิดทางกฎหมาย เพื่อเปิดทางให้ผู้กระทำสามารถขอโทษได้โดยไม่ต้องกังวลเรื่องการถูกฟ้องร้อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) เพื่อศึกษาความเหมาะสมในการตรา "กฎหมายขอโทษ" (Apology Law) ในประเทศไทยควรมีการวิจัยเชิงนโยบายและกฎหมายเปรียบเทียบโดยศึกษาด้านแบบจากแคนาดา ออสเตรเลีย และสกอตแลนด์ เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการนำมาปรับใช้กับบริบทของไทยโดยเฉพาะในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายทางจิตใจ

2) ควรแก้ไขพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 เพื่อให้ผู้ป่วย ภาวะเครียดหลังเหตุการณ์รุนแรง (PTSD) มีสิทธิรับเงินทดแทนการขาดรายได้และผลักดันนโยบายส่งเสริมการจ้างงานฟื้นฟู (Rehabilitation Employment Schemes) โดยรัฐร่วมมือกับภาคเอกชน

บรรณานุกรม

- กนกพร ศิริรักษ์. (2566). *คำสันนิษฐานใหม่ทดแทนสำหรับความเสียหายทางจิตใจในกรณีเป็นผู้เสียหายโดยอ้อม*. (การค้นคว้าอิสระ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายเอกชน). คณะนิติศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทวีป ศรีน่วม. (2568). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์*. นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต: เนติบัณฑิตไทย
- วันทยา มลคล. (2566). *เหตุการณ์สะเทือนใจเสี่ยงต่อโรค PTSD (โรคเครียดจากเหตุการณ์รุนแรง)*. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2568, จาก <https://shorturl.asia/gj2ti>
- BGH [Bundesgerichtshof]. (2020). Anwendung der Grundsätze zum Schockschaden auf fehlerhafte ärztliche Behandlung (Urt. v. 21. Mai 2019 – VI ZR 299/17, OLG Köln). *Medizinrecht*. 38, 35–37.
- Dietrich, J. (2003). Nervous shock : Tame v New South Wales and Annetts v Australian Stations Pty Ltd. *TortsLaw Journal*. 11(1), 11-19.
- JUSTIA. (2025). *Campbell v. ANIMAL QUARANTINE STATION, ETC*. Retrieved. June 1, 2025, from <https://law.justia.com/cases/hawaii/supreme-court/1981/6630-2.html>
- JUSTIA. (2025). *Dillon v. Legg*. Retrieved. June 1, 2025, from <https://law.justia.com/cases/california/supreme-court/2d/68/728.html>
- JUSTIA. (2025). *Jordan v. McKenna* 1990. Retrieved. June 1, 2025, from <https://law.justia.com/cases/mississippi/supreme-court/1990/07-ca-59116-1.html>
- New South Wales. (2002). *Civil Liability Act 2002 (NSW) s 31*. Retrieved. June 2, 2025, from <https://www.legislation.nsw.gov.au/view/html/inforce/current/act-2002-022>
- Schneider, H., & Börner, M. (2021). *Opferschutz und Entschädigung im Strafverfahren: Eine rechtsvergleichende Betrachtung*. In *Kriminalpolitische Schriftenreihe* (Vol. 32). Retrieved June 17, 2025, from <https://doi.org/10.1007/978-3-658-33657-3>
- United Kingdom. (2006). *Compensation Act 2006*. Research. June 17, 2025, From <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/29/section/2>